

معجزه اقتصادی اندونزی درس‌هایی برای ما

از: دکتر علی رشیدی

کشاورزی در سال ۱۹۹۱ حدود ۱۵/۵ درصد بوده است. بکارگیری اضافه درآمد نفت برای توسعه سایر بخش‌ها نقش عمده‌ای در احیاء کشاورزی اندونزی داشته است.

زمین قابل کشت اندونزی حدود ۱۴/۲ میلیون هکتار و تا ۵۰ میلیون هکتار قابل افزایش است.

یکی از دلایل موفقیت اندونزی در بخش کشاورزی وجود شرکت‌های بزرگ زراعی (حتی با مشارکت سرمایه‌گذاران خارجی) در بخش فعالیت‌های زراعی برای بازار (cash crop) در مقایسه با فعالیت‌های زراعی برای تأمین غذا (food crop) است که بیشتر کشاورزان کوچک - خانوادگی در آن فعال هستند. استفاده از تکنولوژی تولید «انقلاب سبز» به کمک دولت مخصوصاً در تولید برنج (۲۸/۴ میلیون تن در سال ۱۹۸۸) و محصولات دیگر مانند سویا موفق بوده است. بکارگیری مواد شیمیایی (کود و سم)، سیستم آبیاری درست و تأمین اعتبار و استفاده از انگیزه قیمت در این موفقیت نقش اساسی داشته است. در فاصله سال‌های ۱۹۸۱-۸۸ تولید کشاورزی ۳۵ درصد و تولیدات غذایی ۳۷ درصد رشد داشته که حدود نیمی از آن ناشی از افزایش در بهره‌وری بوده است. امروز اندونزی غیر از برنج که نقش حیاتی در غذای مردم دارد، ذرت (۶/۸ میلیون تن)، کاساوا (۱۵/۳ میلیون تن)، سیب‌زمینی شیرین، بادام زمینی و سویا، کانوچو، روغن نارگیل، مغز نارگیل، قهوه، چای، تنباکو، شکر، محصولات جنگلی (مخصوصاً چوب)، ادویه و محصولات دریایی بویژه میگو تولید می‌کند. صادرات کشاورزی اندونزی سالانه حدود ۲/۳ میلیارد دلار است (جدول ۴).

اندونزی دارای حداقل ۱۱۳ میلیون هکتار جنگل چوب صنعتی است.

موفقیت حیرت‌انگیز اندونزی در بخش تولیدات صنعتی است و خصیصه بارز صنعت اندونزی تنوع چشمگیر آن می‌باشد که هم در نوع تولیدات و هم در اندازه واحدها منعکس است.

امروز ۸۰ درصد تولیدات صنعتی توسط واحدهای متوسط و بزرگ (حدود ۱۳ هزار واحد در سال ۱۹۸۵) با ۱/۴ میلیون نفر کارگر تولید می‌شود. از سال ۱۹۶۵ به بعد بخش خصوصی حتی در صنایع بزرگ مانند فولاد، کود شیمیایی و پتروشیمی فعال شده است. قانون سرمایه‌گذاری خارجی سال ۱۹۶۷ نقش بسیار عمده‌ای در جلب سرمایه‌گذاری‌های خارجی (۷/۹ میلیارد دلار در دوره ۱۹۶۷-۸۷) داشته است، یعنی ۷۵ درصد کل سرمایه‌گذاری‌های خارجی به بخش تولیدات صنعتی (manufacturing) جلب شده و تولید فلزات و محصولات فلزی، شیمیایی و لاستیک و نساجی و چرم بخش‌های مورد نظر بوده است. در همین مدت ۶۵ درصد سرمایه‌گذاری‌های داخلی نیز به بخش صنعت جلب شده است. در نتیجه این سرمایه‌گذاری‌ها رشد بخش تولیدات صنعتی در

سطح زندگی سال بسال بهبود یافته است (جدول ۲). پیش‌بینی رشد واقعی تولید ناخالص داخلی در سال آینده نیز ۶/۷ درصد است.

در اندونزی، از نظر تاریخی، امور کشاورزی و معدن (نفت)، فعالیت‌های عمده اقتصادی را تشکیل می‌داده و حتی تا ۱۰ سال قبل سهم صنعت و فعالیت‌های صنعتی ناچیز بوده است. امروزه رشد صنعتی اندونزی، به قیمت‌های ثابت، ۱۱ درصد است و در حال حاضر سهم صنایع در تولید ناخالص داخلی از کشاورزی پیشی گرفته است (۲۲/۲ درصد در مقابل ۱۹/۶ درصد در سال ۱۹۹۱) در حالی که در سال ۱۹۷۰ سهم کشاورزی در تولید ناخالص داخلی ۴۵ درصد بوده است. سهم بخش‌ها در تولید ناخالص داخلی اندونزی در سال ۱۹۹۰ در جدول ۳ نقل شده است.

سهم بخش معدن در تولید ناخالص داخلی حدود ۱۳ درصد و سهم بخش ساختمان ۵/۳ درصد و سهم بخش خدمات (عمده فروشی و خرده فروشی و حمل و نقل و ارتباطات) رویهم حدود ۲۲ درصد است. رشد متوازن همه بخش‌ها و پائین بودن سهم بخش تجارت و دادوستد، معرف فعال بودن و مولد بودن کل اقتصاد است.

در بخش معدن، اگر چه در گذشته نفت عمده‌ترین کالای تولیدی و صادراتی بوده، اما امروز حداقل ۱۰ محصول معدنی دیگر مانند گاز طبیعی (مایع)، ذغال سنگ، روی، بوکسیت، مس، نیکل، سنگ آهن، طلا، نقره و گرانتیت تولید و پس از کار شدن روی آنها صادر می‌شود. رشد صادرات معدنی اندونزی غیر از نفت در سال ۱۹۹۱ حدود ۴۰ درصد و میزان صادرات آن ۸۸۸ میلیون دلار بوده است. (جدول ۴)

«وقتی در سال ۱۹۶۷ به دعوت تلفنی رئیس‌جمهور از آلمان به اندونزی برگشتم، پرزیدنت بمن گفت من آدم فنی نیستم ولی می‌دانم آینده ما در گرو تکنولوژی و علوم است، برو هر کاری لازم میدانی انجام بده. و امروز بچه‌هایی که من به آنها وعده ساختن هواپیما و کشتی را در اندونزی می‌دادم مردان سی و چند ساله‌ای هستند که خود این هواپیماها و کشتی‌ها را به حرکت درمی‌آورند.»

«از گفتار پروفیسور حبیبی، وزیر تحقیقات و تکنولوژی اندونزی»

● امروز اندونزی که مرکب از ۱۷۰۰۰ جزیره است و بیش از یکصد و هشتاد میلیون نفر جمعیت دارد، افتخار می‌کند که قدر در آن کشور مفهومی ندارد و علاوه بر ساختن انواع و اقسام ماشین‌های صنعتی، هواپیما، هلی‌کوپتر، کشتی و لوکوموتیو، این شهامت ملی را یافته است که جهانی را برای دیدار از کارخانه‌ها، خرید ماشین‌آلات، و محصولات ساخت اندونزی دعوت نماید. این معجزه چگونه اتفاق افتاده است و برای ما چه درس‌هایی دارد؟

۱- نگاهی کوتاه به اقتصاد اندونزی

در ۲۵ سال گذشته تولید ناخالص داخلی اندونزی به قیمت‌های ثابت سال ۱۹۸۵ تقریباً ۵ برابر شده است (جدول ۱). سرعت رشد اقتصاد اندونزی در سال‌های اخیر شتاب بیشتری گرفته و پیش‌بینی رقم رشد به قیمت‌های ثابت در سال ۱۹۹۲ حدود ۶/۵ درصد است. افزایش قیمت کالاهای مصرفی با وجود شکوفانی اقتصاد در سه سال اخیر بطور متوسط حدود ۷/۵ درصد بوده است. رشد جمعیت ۱۸۲/۵ میلیون نفری اندونزی حدود ۲ درصد است و در نتیجه رفاه عمومی و

۲- توسعه تکنولوژیکی - صنعتی اندونزی، کلید توسعه

بر اساس خطوط اصلی هدایت توسعه اقتصادی که توسط دولت پذیرفته شده، توسعه صنعتی اساس کوشش ملی برای ایجاد یک اقتصاد قوی است. بر پایه این سیاست، پیشرفت در بخش صنعت همگام با رشد متعادل در بخش کشاورزی می‌باشد. نیل به این هدف ملی، در چارچوب یک برنامه درازمدت ۲۵ ساله توسعه، از راه اجرای برنامه‌های میان‌مدت ۵ ساله توسعه اقتصادی امکان‌پذیر شده است. اولین برنامه درازمدت توسعه از سال ۱۹۶۹ آغاز شد و تا سال ۱۹۹۳ ادامه یافت. در برنامه پنج ساله اول و دوم (۱۹۶۹-۱۹۷۸)، طرح توسعه صنعتی در جهت ایجاد صنایع تولیدکننده کالاهای جانسین واردات به منظور تأمین نیازهای کالاهای مصرفی مردم به اجرا گذاشته شد.

برنامه پنجساله اول توسعه، بخش کشاورزی را همگام با توسعه صنایع وابسته به کشاورزی مدنظر داشت و برنامه دوم جریان برنامه اول را ادامه داد. در این برنامه‌ها رسیدن به پنج هدف مدنظر بود:

- ۱- عرضه کافی غذا و پوشاک به قیمت‌های مناسب
 - ۲- عرضه کافی وسائل ساختمانی
 - ۳- بهبود وسائل و خدمات زیربنایی
 - ۴- توسعه تسهیلات رفاهی عمومی
 - ۵- ایجاد فرصت‌های اشتغال
- در اوایل دهه هشتاد، در جریان اجرای برنامه سوم (۱۹۷۹-۱۹۸۳) بسیاری از صنایع رشد یافت و کمکی مهم به کل اقتصاد کرد. ولی در این دوره قیمت بسیاری از کالاهای صادراتی اندونزی مانند لاستیک، روی و محصولات کشاورزی در بازارهای جهانی سقوط کرد و در نتیجه درآمد ارزی کشور تقلیل یافت. در این سالها اندونزی با مشکل سه بعدی سقوط قیمت نفت، رکود جهانی اقتصاد و بالا رفتن شدید ارزش ین در برابر دلار آمریکا مواجه بود که تنها این عامل سوم، سالانه ۱/۵ میلیارد دلار به هزینه وام‌های اندونزی می‌افزود.

واکنش اندونزی در مقابل این وضع، انجام اصلاحات و اعمال سیاست‌های تازه بود. در برنامه چهارم (۱۹۸۴-۱۹۸۸) تشریفات گمرکی - اداری بنادر و مرزها بهبود یافت؛ تعرفه‌های حمایتی پائین آمد و موانع غیر تعرفه‌ای برچیده شد؛ از تشریفات صدور مجوز ایجاد واحدهای صنعتی کاسته شد و در بخش مالی اقتصاد مقررات زدانی به صورت موضوع روز درآمد.

اندونزی با جهت‌گیری درست، اقتصاد خود را از درون‌گرایی به برون‌گرایی و بازارگرایی هدایت کرد. این تغییر جهت‌گیری بنیادی بر مبنای تشخیص این حقیقت استوار بود که توسعه اقتصادی آینده باید بر مبنای صادرات کالاهای ساخته شده باشد و الزام مترادف آن، این است که صنایع باید به سرعت ظرفیت و قابلیت رقابت در بازارهای جهانی را پیدا کند.

(۳/۸ میلیارد دلار در سال ۹۱-۱۹۹۰) و در نتیجه افزایش سالانه ذخایر ارزی آن کشور است.

طبق ارقام موجود (جدول ۷) طی سه سال مالی اخیر حساب سرمایه اندونزی حدود ۹ میلیارد دلار مزاد داشته است، یعنی سرمایه‌ها بطور خالص به سوی اندونزی سرازیر شده و در همین مدت ۱۴۲۵ میلیون دلار ذخایر ارزی آن کشور بالا رفته است.

توزیع درآمد و سطح دستمزدها

در اندونزی اختلاف سطح دستمزدها در بخش‌های مختلف اقتصاد و اختلاف بین حداقل و حداکثر دستمزدها در هر رشته آشکارا وجود دارد. جدول ۸ این تفاوت‌ها را نشان می‌دهد.

اما نکته جالب توجه این است که توزیع مخارج مصرفی بین گروه‌های مختلف متعادل است (ضریب جینی ۰/۳۵) و به همین علت مقامات

اندونزی مباحث می‌کنند که در اندونزی فقر معنی ندارد و این نکته را کم‌وبیش در نوع منازل مسکونی، طرز پوشش و نوع تغذیه مردم می‌توان دید.

در سال ۱۹۸۷ حداکثر دستمزد ماهانه به ترتیب در صنایع (۷۶۷/۹ دلار به نرخ آزاد روز)، بانک‌ها و رشته تجارت (۶۷۴/۵ دلار)، معدن (۶۱۲/۹ دلار)، ارتباطات (۵۲۱/۵ دلار)، خدمات (۳۲۵/۷ دلار)، برق (۳۱۱/۸ دلار)، کشاورزی صنعتی (۲۸۹/۹ دلار) و کارمندی دولت (۲۰۸/۴ دلار) بوده و حداقل دستمزدها را نیز در همین سال کارگران کشاورزی صنعتی و کارمندان دولت داشته‌اند.

دهه ۱۹۷۰ بیش از ۱۴/۸ درصد، یعنی بیش از دو برابر رشد تولید ناخالص ملی بوده است. در دهه ۱۹۸۰ سهم کالاهای ساخته شده صنعتی در صادرات اندونزی از ۱۰/۳ درصد به ۴۸ درصد افزایش یافت. (جدول‌های ۴ و ۶)

تنوع تولیدات صنعتی اندونزی در جدول شماره ۵ منعکس است. کود شیمیایی، محصولات پتروشیمی، سیمان، وسائل نقلیه، منسوجات و لباس، صنایع با تکنولوژی بالا (هوابما، کشتی، هلی کوپتر)، چوب، کاغذ و فرآورده‌های کاغذی، محصولات لاستیکی، غذایی و وسائل الکتریکی بخشی از این تولیدات است.

صادرات محصولات صنعتی اندونزی که در سال ۱۹۹۰ معادل ۱۲/۶۲ میلیارد دلار بوده در سال ۱۹۹۱ از مرز ۱۶/۲ میلیارد دلار گذشته و تنها در یک سال ۲۷ درصد رشد نشان داده است. در این سال تنها صادرات لباس دوخته اندونزی ۳/۵۸۸ میلیارد دلار ثبت شده است!

صادرات کالاهای صنعتی اندونزی در سال ۱۹۹۲ بیش از ۱۹ میلیارد دلار و کل صادرات ۳۱/۲ میلیارد دلار پیش‌بینی شده بود. رشد صنایع توریسم، ساختمان، حمل و نقل و ارتباطات، نفت و گاز در جدول‌های ۲ و ۶ منعکس است.

موازنه پرداختها و ذخیره ارزی

خصیصه بارز روابط اقتصادی بین‌المللی اندونزی، داشتن موازنه بازرگانی مثبت (۲۷/۴ میلیارد دلار صادرات در مقابل ۲۱/۵ میلیارد دلار واردات در سال ۹۱-۱۹۹۰)، موازنه تجارت نامرئی (خدمات) منفی، داشتن موازنه حساب جاری منفی و داشتن موازنه حساب سرمایه مثبت

پس از تغییر جهت گیری اقتصاد، اندونزی با وظیفه مهم ساختن يك سیستم صنعتی كارآ و در سطح جهانی قابل رقابت، روبرو بود. این سیستم از نظر اندازه به سرعت رشد کرده است. پیش از سال ۱۹۸۴، صادرات نفت بیش از ۷۰ درصد کل صادرات کشور را تشکیل می داد ولی در سال ۱۹۹۱ سهم نفت به ۳۶ درصد تقلیل یافت. امروزه بطوری که در جدول شماره ۴ نیز دیده می شود، قسمت اعظم درآمد حاصل از صادرات ناشی از صدور کالاهای ساخته شده است که جای نفت را بعنوان موتور توسعه اقتصادی گرفته است. علاوه بر این، اندونزی به تعادلی بین صنعت و کشاورزی دست یافته است. (جدول ۳)

سیمان و سایر مصالح ساختمانی، اشیاء آلومینیومی، لوازم آرایش و عطریات، کالاهای صنایع دستی، طراحی و ساخت کارخانه ها.

مسائل پیش روی صنایع اندونزی (آینده نگری های دولت اندونزی)

به نظر مقامات اندونزی صنایع ملی باید در سالهای آینده بر مسائل و مشکلات داخلی و بین المللی زیادی چیره شود. در جهت داخلی، رویارویی با مشکلات چهارجنبه دارد:

- ۱- برای صنایع کوچک مشکل بوده که با سرعت رشد صنایع چند منظوره با تکنولوژی بالا که به سرعت در حال پیشروی است همگام شود. دولت

باید سیاستهایی تنظیم کند که این عدم تعادل را به حداقل برساند.

۲- توسعه صنعتی بطور متعادل در سراسر کشور گسترش نیافته است. اگر چه برنامه توسعه اقتصادی متوجه توسعه صنعتی هر نقطه با توجه به ظرفیت بالقوه آن است، اما توسعه اقتصادی شرق اندونزی مثل بقیه مناطق کشور نبوده است. رشد صنعت در مناطق با ظرفیت بالقوه باید تشویق شود.

۳- اندونزی باید تسهیلات زیربنایی خود را بهبود و توسعه بخشد تا بتواند يك اقتصاد صنعتی و رشدیابنده را نگهدارد.

۴- آلودگی محیط زیست مهمترین مسئله

در سال ۱۹۹۱، حداقل ۱۲ زیر بخش صنعت، رشد صادراتی بیش از ۵۰ درصد داشتند. این زیربخشها عبارت بود از کفش، محصولات غذایی، کالاهای الکتریکی، کالاهای چوبی، مواد شیمیایی، وسائل ورزشی و مواد معدنی تکامل یافته و غیره. (جدول ۴)

بخش خدمات نیز به سرعت رشد کرده است. شرکت های ساختمانی و مهندسی اندونزی در سطح جهانی به رقابت برخاسته اند و می توانند پروژه های کامل کارخانه های صنعتی یا شیمیایی را اجرا کنند.

برنامه توسعه اقتصادی پنجم (۱۹۹۳-۱۹۸۹) بر تنوع نهادی بخش صنعت تاکید دارد. اولویت توسعه به صنایعی داده شده است که می تواند در سطح جهانی برتری نسبی داشته باشد. این رشته ها عبارت است از:

- ۱- صنایعی که به منابع و مواد اولیه فراوان داخلی وابسته است مانند صنایع وابسته به کشاورزی، جنگل و منابع دریایی و نیز صنایع وابسته به مواد معدنی و پتروشیمی.
- ۲- صنایعی که به کار زیاد نیاز دارد مانند صنایع نساجی، صنایع کفش، صنایع دستی و صنایع کوچک مدرن.

۳- صنایع مبتنی بر تکنولوژی که مستلزم استفاده از کارگر بسیار ماهر است مانند صنایع هواپیماسازی، کشتی سازی، حمل و نقل زمینی، چوب و کاغذ، شیمیایی، داروسازی، آهن و فولاد، تجهیزات کارخانه ها، ماشین آلات صنعتی و کشاورزی، صنایع وسائل ارتباطات دور و صنایع الکترونیکی.

اندونزی در صادرات ۱۹ دسته از کالاهای صنعتی به شرح زیر از موقعیت رقابتی و برتری نسبی برخوردار است.

منسوجات، محصولات ساخته شده از چوب، فرآورده های چرمی، فولاد و وسایل فولادی، ماشین آلات، تجهیزات سنگین حمل و نقل، کشتی، موتورسیکلت، دوچرخه، اتومبیل و اجزاء کارخانجات کامل، تجهیزات الکتریکی و الکترونیکی (راديو، تلویزیون، ضبط صوت، کامپیوتر)، محصولات لاستیکی، غذایی، کاغذ، مواد و فرآورده های شیمیایی، کود، کالاهای پلاستیکی، سرامیک، لوازم ورزشی، لوازم منزل.

جدول شماره (۱) حسابهای ملی اندونزی ۱۹۸۹-۱۹۶۸ (میلیارد روپیه)

سال	صادرات کالاهای خدمات	مصرف دولت	تشکیل سرمایه ناخالص	مصرف عمومی	واردات کالاها و خدمات	تولید ناخالص داخلی	تولید ناخالص داخلی قیمت های ۱۹۸۵	شاخص فمینی GDP ۱۹۸۵=۱۰۰	جمعیت
۱۹۶۸	۲۲۸	۱۵۶	۱۸۵	۱۸۵۲	-۲۲۷	۲۰۹۷	۳۱۳۲۳	۶/۷	۱۱۳/۲۹
۱۹۶۹	۲۴۵	۱۹۹	۳۱۷	۲۴۶۰	-۴۰۲	۲۷۱۸	۳۳۲۰۴	۸/۲	۱۱۶/۲۶
۱۹۷۰	۲۲۹	۲۸۳	۴۵۵	۲۶۹۳	-۵۲۹	۳۳۲۰	۳۵۷۰۶	۹/۲	۱۱۹/۲۷
۱۹۷۱	۵۳۰	۳۳۱	۵۸۰	۲۸۳۳	-۶۱۱	۳۶۷۲	۳۸۲۰۸	۹/۶	۱۲۲/۵۲
۱۹۷۲	۷۵۳	۴۱۴	۸۵۷	۳۴۰۲	-۸۴۲	۴۵۶۴	۴۱۸۰۸	۱۰/۹	۱۲۵/۴۴
۱۹۷۳	۱۳۵۳	۷۱۶	۱۲۰۸	۳۷۹۱	-۱۳۱۶	۶۷۵۳	۴۶۵۳۷	۱۴/۵	۱۲۸/۸۰
۱۹۷۴	۳۱۰۵	۸۲۱	۱۷۹۷	۷۲۵۹	-۲۲۹۴	۱۰۷۰۸	۵۰۰۸۹	۲۱/۴	۱۳۲/۰۰
۱۹۷۵	۲۸۵۱	۱۲۵۳	۲۵۷۲	۸۷۴۵	-۲۷۷۸	۱۲۶۴۳	۵۲۵۸۳	۲۴/۰	۱۳۵/۶۷
۱۹۷۶	۳۳۰۰	۱۵۹۱	۳۲۰۵	۱۰۴۴۴	-۳۲۲۴	۱۵۴۶۷	۵۶۲۰۴	۲۷/۵	۱۳۳/۵۲
۱۹۷۷	۴۴۴۶	۲۰۷۷	۳۸۱۶	۱۲۴۵۸	-۳۸۱۷	۱۹۰۱۱	۶۱۱۲۸	۳۱/۱	۱۳۶/۴۳
۱۹۷۸	۲۹۳۵	۲۶۵۹	۴۶۷۱	۱۳۸۵۰	-۳۳۷۰	۲۲۷۴۶	۶۵۹۲۱	۳۴/۵	۱۳۹/۸۰
۱۹۷۹	۹۶۲۹	۳۷۳۳	۶۷۰۴	۱۹۵۱۴	-۷۵۵۵	۳۲۰۲۵	۷۰۰۴۵	۴۵/۷	۱۴۳/۰۴
۱۹۸۰	۱۳۸۲۹	۴۶۸۸	۹۴۸۵	۲۷۵۰۳	-۱۰۰۸۰	۴۵۴۴۶	۷۶۹۶۷	۵۹/۰	۱۴۷/۲۹
۱۹۸۱	۱۶۱۷۷	۶۴۵۲	۱۷۳۲۴	۳۲۲۹۳	-۱۴۱۱۹	۵۸۱۲۷	۸۳۰۶۶	۷۰/۰	۱۵۱/۳۱
۱۹۸۲	۱۵۱۳۰	۷۲۲۹	۱۷۳۰۶	۳۷۵۲۴	-۱۵۱۸۶	۶۲۴۷۶	۸۲۹۳۲	۷۳/۶	۱۵۴/۶۶
۱۹۸۳	۱۹۸۲۷	۸۰۷۷	۲۲۲۶۱	۴۷۰۶۳	-۱۹۶۲۶	۷۷۶۲۳	۸۸۹۳۳	۸۷/۷	۱۵۸/۰۸
۱۹۸۴	۲۲۹۹۹	۹۱۲۲	۲۳۵۳۳	۵۴۰۶۷	-۱۹۸۴۵	۸۹۸۸۵	۹۴۶۶۶	۹۴/۹	۱۶۱/۵۸
۱۹۸۵	۲۱۵۳۳	۱۰۸۹۳	۲۷۲۰۴	۵۷۲۰۱	-۱۹۸۳۵	۹۶۹۹۷	۹۶۹۹۷	۱۰۰/۰	۱۶۴/۶۲
۱۹۸۶	۲۰۰۱۰	۱۱۳۲۹	۲۹۰۲۵	۶۳۳۵۵	-۲۱۰۳۶	۱۰۲۶۸۳	۱۰۲۶۶۶	۱۰۰/۰	۱۶۸/۳۵
۱۹۸۷	۲۹۸۷۴	۱۱۷۶۶	۳۹۱۴۶	۷۱۹۸۹	-۲۷۹۵۶	۱۲۳۸۱۷	۱۰۶۹۵۶	۱۱۶/۷	۱۷۲/۰۱
۱۹۸۸	۳۴۶۶۶	۱۲۷۵۶	۴۷۲۳۵	۸۱۰۴۵	-۳۱۱۷۱	۱۳۲۰۲۰	۱۱۳۲۳۱	۱۲۴/۷	۱۷۵/۵۹
۱۹۸۹	۴۲۵۰۳	۱۵۶۹۸	۵۷۷۷۲	۸۸۷۵۲	-۳۸۳۹۵	۱۶۶۳۳۰	۱۲۳۳۵۰	۱۳۵/۹	۱۷۹/۱۲

منبع: IMF Financial Statistical YearBook

جدول شماره (۲) پیش بینی تحولات اقتصادی اندونزی تا سال ۱۹۹۳ (مربوط به سال ۱۹۹۱)

**	**	**	*	*
۱۹۹۳	۱۹۹۲	۱۹۹۱	۱۹۹۰	۱۹۸۹
۲۹۲۴۰۰	۲۵۷۶۰۰	۲۲۵۰۰۰	۱۹۵۳۰۰	۱۶۶۳۲۹
۶/۷	۶/۵	۵/۷	۷/۴	۷/۴
۳/۷	۳/۵	۲/۲	۲/۸	۴/۳
۳/۵	۳/۳	۳/۵	۴/۵	۵/۲
۱۰/۰	۹/۵	۸/۵	۱۲/۰	۹/۱
۵/۴	۵/۶	۵/۱	۸/۱	۸/۵
۷/۰	۷/۵	۹/۰	۸/۵	۶/۱
۳۵۶۱۵	۳۱۲۳۵	۲۸۵۰۰	۲۶۸۳۲	۲۲۹۷۴
-۲۷۶۵۵	-۲۵۶۸۰	-۲۳۸۹۰	-۲۰۷۲۴	-۱۶۳۱۰
-۲۱۰۰	-۳۳۱۰	-۳۸۰۰	-۲۳۶۹	-۱۱۰۸
۲۱۰۰	۲۰۳۰	۱۹۵۰	۱۸۴۳	۱۷۷۰

تولید ناخالص داخلی (میلیارد روپیه)
تولید ناخالص داخلی (% رشد سالانه به قیمت ثابت بازار ۱۹۸۳)

کشاورزی
مدن
صنایع و کارخانجات
خدمات
تورم
صادرات (میلیون دلار)
واردات (میلیون دلار)
حساب جاری موازنه پرداختها (میلیون دلار)
برخ ارز (متوسط) روپیه به ازای هر یک دلار

* تخمین رسمی
** پیش بینی EIU

منبع: EIU Country Report 4/1991

تحولات ساختار اقتصادی اندونزی ۱۹۹۰-۱۹۸۶ (برطبق آخرین ارقام موجود)

شاخص‌های اقتصاد کلان	۱۹۸۶	۱۹۸۷	۱۹۸۸	۱۹۸۹	۱۹۹۰*
تولید ناخالص داخلی به قیمت ثابت بازار	۱۰۲/۷	۱۲۴/۸	۱۴۴/۰	۱۶۶/۳	۱۹۵/۳
(۱۰۰۰ میلیارد روپیه)					
رشد تولید ناخالص داخلی واقعی (%)	۵/۹	۴/۸	۵/۷	۷/۴	۷/۴
نرخ تورم (کالاهای مصرفی %)	۹/۲	۹/۳	۵/۶	۶/۱	۸/۵
جمعیت (میلیون نفر)	۱۶۸/۴	۱۷۲/۰	۱۷۵/۶	۱۷۹/۱	۱۸۲/۵
صادرات (فوب) میلیارد دلار	۱۴/۸	۱۷/۱	۱۹/۲	۲۲/۲	۲۵/۷
واردات (سیف) میلیارد دلار	۱۰/۷	۱۲/۹	۱۳/۲	۱۶/۴	۲۱/۸
حساب جاری موازنه پرداختها (میلیارد دلار)	-۳/۹۱	-۲/۱۰	-۱/۴۰	-۱/۱۱	-۲/۳۷
ذخایر (شامل طلا) میلیارد دلار	۴/۰۵	۵/۵۹	۵/۰۵	۵/۴۵	۷/۴۶
کل بدهی خارجی (میلیارد دلار)	۴۳/۰۹	۵۲/۴۷	۵۲/۸۰	۵۳/۱۱	۶۴/۶۹
نسبت بازپرداخت اصل و فرع وام به درآمد	۳۷/۸	۳۹/۷	۴۳/۴	۳۵/۵	۳۰/۷
ارزی صادرات					
نرخ متوسط ارز (روپیه - دلار)	۱۲۸۳	۱۶۴۴	۱۶۸۶	۱۷۷۰	۱۸۴۳**

منابع تولید ناخالص داخلی ۱۹۹۰* % از کل	اجزای تولید ناخالص داخلی سال ۱۹۹۰* % از کل
کشاورزی	۲۳/۴
معدن و استخراج آن	۱۳/۱
صنعت	۱۸/۴
ساختمان	۵/۳
عمده‌فروشی و خرده‌فروشی	۱۲/۰
حمل و نقل و ارتباطات	۵/۵
تولید ناخالص داخلی به قیمت	۱۰۰/۰
بازار شامل غیره	تولید ناخالص داخلی به قیمت بازار
	۱۰۰/۰

صادرات مهم در سال ۱۹۹۰* میلیون دلار	واردات مهم در سال ۱۹۹۰* میلیون دلار
نفت خام و تولیدات آن	۷۴۰۴
گاز طبیعی	۳۶۶۷
چوب و تولیدات آن	۳۳۲۷
منسوجات و پوشاک	۲۹۳۰
کاشوچو و تولیدات آن	۸۹۱
میکو	۶۷۱
جمع کل شامل غیره	۲۵۶۷۵
	جمع کل شامل غیره
	۲۱۸۳۷

مشتريان اندونزی در ۱۹۸۹* % از کل	صادرکننده‌های اصلی به اندونزی در ۱۹۸۹* % از کل
ژاپن	۴۲/۱
ایالات متحده امریکا	۱۵/۸
سنگاپور	۸/۲
کره جنوبی	۴/۲
هلند	۳/۱
تایوان	۲/۶
چین	۲/۶
	ژاپن
	ایالات متحده امریکا
	سنگاپور
	تایوان
	استرالیا
	آلمان غربی
	کره جنوبی

* تخمین رسمی موقت
** عملکرد

منبع: EIU. Country Profile 1989-1990

جهانی است. در اجرای يك برنامه توسعه اقتصادی قابل بقا، اندونزی نباید جنبه‌های زیست محیطی را نادیده بگیرد و لازم است اقدامات پیش‌گیری کننده و مؤثری به عمل آورد.

در جبهه بین‌المللی تغییرات بی‌نهایت مهمی در پیش است. مخرج مشترک همه این تغییرات در سه کلمه خلاصه می‌شود: «رقابت بازار جهانی» این رقابت است که سیستم‌های اقتصادی جهانی را تقویت می‌کند و تغییر شکل می‌دهد.

اول، جریان طولانی و مشکل مذاکرات مربوط به قرارداد عمومی تعرفه و تجارت (GATT)، در سراسر جهان، مخصوصاً در بین ممالک درحال توسعه، پیرامون درباره شکل آینده تجارت جهانی احساس خطرهایی ایجاد کرده است. احتمال امضاء این قرارداد در سال جاری هست ولی برای ممالک درحال توسعه اطمینانی به دادوستد عادلانه وجود ندارد، زیرا تبصره‌هایی درباره دسترسی به بازار، حقوق مالکیت تولیدات فکری و دوره انتقالی در آن گنجانده شده که به ضرر آنهاست.

دوم، دوازده کشور اروپای غربی درباره ایجاد بازاری واحد به توافق رسیده‌اند. چارچوب آن ایجاد شده است و اروپا به سوی وحدت کامل و غیر قابل برگشت پیش می‌رود. تجدید ساختار يك اقتصاد ۶۰۰۰ میلیارد دلاری در بازار واحد معرف ترسیم دوباره نقشه صنعتی اروپاست که تقریباً بر همه صنایع اثر می‌گذارد. صنایعی که زنده می‌مانند، در سطح جهانی رقابتی بسیار نیرومندی خواهند بود. علاوه بر آن، این صنایع با دسترسی به کار ارزان اروپای شرقی، موقعیت رقابتی خود را بیشتر می‌کنند.

سوم، ایالات متحده، کانادا و مکزیک در اوت سال ۱۹۹۲ قرارداد آزادی تجارت را امضاء کردند که گسترده‌ترین بازار جهانی ۳۶۰ میلیون نفری را به وجود می‌آورد که تولید ناخالص ملی مردم آن ۶۵۰۰ میلیارد دلار است. مرتبط شدن يك کشور درحال توسعه با دو کشور بسیار صنعتی پیشرفته در يك اتحادیه تجارت آزاد برای سایر کشورهای تجارت کننده با این دو ناراحتی‌هایی ایجاد کرده است.

در جنوب شرقی آسیا، ملت‌های ASEAN در جبهه اقتصادی پیشرفت‌های عمده‌ای کرده‌اند. اگر چه راه در ابتدا هموار نبوده، اما امروز موفقیت در سه زمینه چشم‌گیر است:

۱- ملت‌های ASEAN بالاترین نرخ رشد اقتصادی را به دست آورده‌اند. درحالی که بقیه دنیا در پی رهائی از رکود است.

۲- ملت‌های ASEAN با موفقیت مرحله گذار از اقتصاد بسته حفاظت شده به اقتصاد باز و آزاد را پشت سر گذاشته‌اند و امروز مطمئن هستند که صنایع آنها می‌تواند در بازار جهانی رقابت کند.

۳- این ملت‌ها در ژانویه ۱۹۹۲ با تصمیم به ایجاد منطقه تجارت آزاد ASEAN (AFTA) گام تاریخی مهمی برداشتند که نخستین اقدام در این زمینه توسط کشورهای «جنوب» به شمار می‌آید. موفقیت کشورهای «آ.سه.ان» در سایه تغییر

ساختاری اقتصاد و تشدید وابستگی متقابل اقتصادها به یکدیگر در نتیجه تجدید مکان‌یابی صنایع و سرمایه‌گذاریهای مستقیم و فعالیت‌های تجاری شرکت‌های چندملیتی و فراملیتی صورت گرفته است.

در سایه این تحولات، استراتژی صنعتی اندونزی در حال ایجاد تعادل بین اولویت‌های داخلی و بین‌المللی است که برای این منظور باید ساختار بعضی از صنایع به منظور بهبود کارایی عوض شود. ظرفیت تولید بعضی از صنایع مخصوصاً صنایع بالادستی باید آنقدر وسعت یابد که به مقیاس بین‌المللی برسد و همه صنایع باید به سرعت در مسیر کمال‌یابی مصنوعات (product sophistication) پیش رود.

سیاست صنعتی اصلی آینده اندونزی بر اصول زیر استوار خواهد بود:

۱- توسعه صنایع که سبب تقویت ساختمان تولید و ایجاد حلقه‌های ارتباطی در بخش تولید کارخانه‌ای و همچنین بین این بخش با سایر بخش‌های اقتصاد می‌شود (ایجاد صنایع و حلقه‌های رابط بین صنایع).

۲- توسعه منابع انسانی، مدیریت، نیروی کار ماهر و خصلت کارآمندی (entrepreneurship).

۳- گسترش ظرفیت‌های توسعه - تحقیق - مهندسی بویژه طراحی و مهندسی.

۴- توسعه صنایع کوچک با تأکید فراوان بر دادن کمک‌های فنی و کمک‌های مالی به آنها و تشویق تعاونی‌های تولید.

۵- توسعه صادرات صنعتی با تأکید بر تشدید رقابت‌پذیری.

در اجرای این دستورالعمل، اندونزی همه تغییرات استراتژیک لازم را که در اثر تغییر شرایط اقتصادی جهان ضروری می‌گردد به عمل خواهد آورد.

تکنولوژی و نوآوری‌های تکنولوژیکی با نیروی فزاینده در حال تغییر و تکامل است. محصولات به سرعت تغییر شکل و ماهیت می‌دهد و به صورت حاصل چند رشته علمی درمی‌آید. طرز ترکیب و تولید محصولات نیز مرتباً عوض می‌شود.

امروز غالباً اصطلاح «مهندسی همزمان» (concurrent engineering) شنیده می‌شود. در مهندسی هم‌زمان، بجای جریان حرکت خطی از تحقیق و توسعه به طراحی و بعد تولید، این عملیات از نزدیک توسط مدیر پروژه با یکدیگر هماهنگ می‌شود. شرکت از این جریان نفع فراوانی می‌برد زیرا عقاید و نظرات کارشناسان فنی، افراد خط تولید و مسئولان بازاریابی و فروش همه به صورت مولد با یکدیگر ترکیب می‌شود تا محصولی بهتر عرضه گردد.

بهبود کیفیت، راز رسوخ به بازار جهانی پیشرفت‌های فنی، رقابت بین‌المللی را دیکته می‌کند. مدیران باید این طرز تفکر قدیمی درباره تکنولوژی را که همیشه می‌شود آن را از جانی خرید عوض کنند. آنها باید در ایجاد و توسعه

تکنولوژی سرمایه‌گذاری کنند و نوآوری تکنولوژیکی را در داخل بنگاه خود تشویق نمایند. در ممالک صنعتی، مبالغ هنگفتی صرف تحقیق و توسعه در زمینه خود محصول یا بهبود جریان تولید می‌شود. افراد فنی اندونزی کاملاً قابلیت انجام کارهای مشابه را دارند و فقط نیازمند محیط مساعد و حمایت هستند.

امروزه کیفیت در سراسر جهان در صدر استراتژی‌های تجاری قرار گرفته و دلیل آن ساده است؛ بازار خواستار کیفیت خوب و مرغوبیت محصولات و خدمات است، بنابراین شرکت‌ها برای زنده ماندن باید عرضه‌کننده مرغوبیت باشند. در مورد کیفیت، اولین نکته این است که کیفیت هر محصول حداکثر به اندازه کیفیت ضعیف‌ترین اجزای آن است. یک نقص کوچک کل محصول را زیر سؤال می‌برد. در امر صادرات هیچ نقصی کوچک نیست. بنابراین موضوع کنترل کیفیت در شرکت باید مطلق و کامل باشد. به

عبارت دیگر، کنترل کیفیت در شرکت باید جزو مسئولیت‌های همه باشد، از بالا به پایین، درست مانند کنترل هزینه تولید.

نکته دیگر درباره کیفیت این است که بسیاری از مدیران شرکت‌ها هنوز به کنترل کیفیت در امر تولید به صورت بار هزینه‌ای که باید آن را به حداقل رساند نگاه می‌کنند. این یک ادراک نادرست است؛ معنی کنترل کیفیت، بازرسی مجدد و اضافی نیست؛ این امر هزینه دارد. طرز برخورد مدرن با کنترل کیفیت این است که کل سیستم تولید تجدید سازمان شود تا کیفیت در درون محصول و جریان تولید شکل بگیرد و ساخته شود. بکارگیری روشهای مدرن کنترل کیفیت سبب صرفه‌جویی زیاد در هزینه‌ها می‌شود زیرا محصولات ناقص کمتر و محصولات زیر استاندارد کمتر، سبب کم شدن دوباره کاری و تعمیر مجدد می‌شود.

دولت اندونزی اقداماتی برای محکم‌تر کردن مقررات استاندارد و گواهی استاندارد به عمل

جدول شماره (۴) صادرات کالاهای منتخب غیر نفتی (میلیون دلار)

ک	۱۹۹۱	۱۹۹۰	پایان سال ۳۱ دسامبر
			I. تولیدات صنعتی
+ ۲۷	۱۵۰۶۷/۶	۱۱۸۷۸/۷	۱- تخته چندان
+ ۴	۲۸۷۰/۸	۲۷۳۵/۶	۲- چوب اره شده
+ ۶۱	۱۷۷/۲	۱۱۰/۱	۳- انواع دیگر چوب
+ ۲۵	۶۱۱/۷	۴۹۱/۱	۴- قلع
- ۱۴	۱۴۹/۴	۱۷۳/۲	۵- آلومینیوم (ساخته شده)
- ۱۴	۲۲۵/۹	۲۶۲/۵	۶- نیکل (پراخت نشده)
+ ۱۴	۲۱۵/۱	۱۸۸/۵	۷- پوشاک
+ ۳۹	۳۵۸۸/۱	۲۵۷۴/۰	۸- سایر منسوبات
+ ۴۲	۴۸۷/۵	۳۴۳/۵	۹- لاستیک
+ ۱۰	۹۸۱/۲	۸۹۲/۲	۱۰- علوفه
+ ۲	۱۶۶/۶	۱۶۲/۹	۱۱- روغن
+ ۴۰	۱۵۲/۷	۱۰۹/۴	۱۲- روغن خرما
+ ۶۵	۳۳۵/۵	۲۰۳/۵	۱۳- اسیدهای چرب
+ ۱۶	۹۳/۵	۸۰/۳	۱۴- لوازم برقی
+ ۸۴	۵۲۶/۸	۲۸۵/۹	۱۵- فرآورده‌های غذایی
+ ۳۴	۳۹۰/۷	۲۹۲/۴	۱۶- سیمان
- ۵۵	۴۳/۱	۹۶/۸	۱۷- مصنوعات مورق
+ ۳۹	۵۶/۲	۴۰/۳	۱۸- مواد شیمیایی
+ ۳۰	۱۴۷/۲	۱۱۳/۶	۱۹- کود
+ ۵۳	۲۹۷/۵	۱۹۴/۲	۲۰- چرم و مصنوعات چرمی
- ۲۷	۵۳/۴	۷۲/۹	۲۱- کاغذ و مصنوعات کاغذی
+ ۷۲	۲۶۷/۶	۱۵۵/۷	۲۲- چوب خیزران
- ۸۷	۰/۴	۳/۰	۲۳- کالاهای دیگر
+ ۴۱	۳۲۲۹/۴	۲۲۹۷/۴	

مالی لازم را برای آغاز سه پروژه در صنایع شیمیایی با ۸۰۰ میلیون دلار سرمایه گذاری فراهم کند. بخش خصوصی بدون هیچ گونه دخالت مقامات دولتی می‌تواند قرض خارجی بگیرد و فقط باید میزان استقراض خود را اطلاع دهد.

۴- وجود بازار مالی قوی و حساس و مرتبط با بازارهای مالی جهانی. علاوه بر بانک‌های تجاری، مؤسسات مالی غیر بانکی (NBFIS) بسیاری فعال هستند. مقررات بسیار جالبی درباره فعالیت این بانک‌ها و مؤسسات مالی در بورس وضع و برای این کار از راهنمایی‌های بانک تسویه‌های بین‌المللی (BIS) استفاده شده است.

۵- وجود بازار محکم برای اوراق قرضه دولتی. اوراق قرضه دولتی ۱۳۶۵ روز و ۳-۲ ساله و نرخ‌های بهره متعدد برای سهرده‌ها وجود دارد. عملیات بازار آزاد (فروش و خرید اوراق قرضه توسط بانک مرکزی بحساب خود) و مزایده اوراق قرضه دولتی (فروش بحساب وزارت دارائی) انجام می‌شود و از ابزارهای روزمره سیاست پولی است.

۶- بودن بانک‌های تجاری خصوصی و بازار آزاد ارز. نرخ روبیه - دلار روزانه طبق عرضه و تقاضا معین می‌شود و همه جا (چه در بانک‌ها، هتل‌ها و فروشگاه‌ها و چه در داخل و خارج کشور) یکسان است. دولت اندونزی آزادی کامل بازار ارز را تعهد کرده و به آن وفادار مانده است. بانک‌های دولتی قابلیت رقابت ندارند و مجبور به کاهش پرسنل شده‌اند.

۷- همکاری بسیار نزدیک دولت و بخش خصوصی در بسیاری از پروژه‌ها. (خود دولت بسیاری از پروژه‌ها را برای این کار انتخاب کرده است). کنسرسیوم بزرگ دولتی - خصوصی برای اجرای پروژه‌ها تشکیل شده است.

۸- انجام سرمایه‌گذاریهای بنیادی - کلیدی - زیربنایی توسط دولت. پروژه‌های عظیم در دست اجرا توسط دولت مستلزم ۷۸/۹ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری در زمینه ساختن چندین تصفیه‌خانه نفت، پتروشیمی، بهره‌برداری از گاز طبیعی، منابع زیربنایی مانند جاده‌سازی، آب، ارتباطات دور، کود، سیمان، ذوب فلز و کاغذ (بخش خصوصی داخلی و خارجی نیز در بعضی از این پروژه‌ها مشارکت داده شده است).

۹- خصوصی بودن شرکتهای هواپیمائی و وجود دهها شرکت هواپیمائی غیر از شرکتهای دولتی.

۱۰- نقش دولت در زمینه مهیا کردن زمینه‌های سرمایه‌گذاری بخش خصوصی (داخلی و خارجی) بسیار چشم‌گیر است. بطور مثال، دولت حدود صد میلیارد روبیه در سال مالی ۹۱-۱۹۹۰ در مناطق دوردست و عقب مانده شرق اندونزی سرمایه‌گذاری کرده است تا زمینه (تسهیلات زیربنائی) برای سرمایه‌گذاری آماده شود. وزارت ارتباطات ۴۷ درصد بودجه خود را به شرق اندونزی اختصاص داده و سه فرودگاه عظیم بین‌المللی در این مناطق در دست ساختمان است.

نظارت بر وام‌های تجاری خارجی (FCDT) برای محدود کردن وام‌های خارجی توسط سازمانهای دولتی به منظور پائین آوردن فشارهای تورمی؛ تعیین حد مناسب برای وام‌گیری خارجی توسط بانک‌ها (Overseas Borrowing) برای کاهش فشارهای تورمی و عقب انداختن عملیات اجرایی چهار پروژه به ارزش ۹/۸ میلیارد دلار پس از محدود کردن میزان استقراض از خارج. استفاده از این متخصصان کارکشته به دولت قدرت می‌دهد که در مقابل بخش خصوصی، گفت‌وگوشود قوی و حرفه‌ای داشته باشد و تصمیمات نهائی حاصل این گفتگوهاست. مثال خوب این امر بگومگویی جاری دولت و بخش خصوصی درباره لزوم کاهش نرخ بهره است.

۳- وجود بخش خصوصی بسیار قوی با ارتباطات مالی جهانی و دسترسی به بازارهای سرمایه. بخش خصوصی قادر بوده است با وجود محدودیت‌های وضع شده توسط بانک مرکزی، منابع

آورده است. مدیران شرکت‌ها باید هر چه زودتر برای رساندن محصولات و خدمات خود به سطح این استانداردها بکوشند.

۴- خلاصه سیاست‌های اقتصادی و نتیجه‌گیری

با مطالعه تحولات اقتصادی اندونزی به نکات جالبی برمی‌خوریم:

۱- استفاده از زبده‌ترین متخصصان و استادان در رؤس وزارتخانه‌ها و سازمانهای دولتی و همدلی و همگامی آنها مخصوصاً در زمینه‌های اقتصادی. بسیاری از مقامات دولتی عنوان استادی دانشگاه دارند (مانند وزیردارائی، وزیر علوم و تکنولوژی و دهها مقام دیگر).

۲- وجود تکنوکراتهای حرفه‌ای در دولت که بموقع تحولات اقتصادی، مالی و بین‌المللی را درک و مسیر حرکت را هموار می‌کنند، مثلاً صدور بموقع فرمان رئیس‌جمهور دایر بر تشکیل گروه

II. تولیدات کشاورزی	
۱- کاشوچو	۲۷/۵
۲- قهوه	۳۶۹/۲
۳- میگو	۶۷۱/۵
۴- چای	۱۸۱/۰
۵- تونون	۵۸/۶
۶- دانه‌های کاشو	۹۹/۲
۷- مواد نشاسته‌ای (کاساوا)	۷۱/۷
۸- ماهی	۲۴۶/۵
۹- میوه	۲۱/۶
۱۰- بذر	۷/۸
۱۱- سزیجات	۲۱/۹
۱۲- ادویه	۱۵۲/۴
۱۳- عمرد	۱۴۴/۴
III. تولیدات معدنی	
۱- سنگ مس	۳۷۴/۴
۲- سنگ نیکل	۳۹/۷
۳- بوکسیت	۱۱/۳
۴- قلع	۱/۱
۵- دغال سنگ	۱۶۷/۹
۶- گرانیت	۱۱/۲
۷- عیبه	۳۰/۳

منبع: گزارش ایمان توفیق نایب رئیس اتاق بازرگانی و صنایع اندونزی، ۱۹۹۲ به سمینار مشترک بانک توسعه اسلامی و دولت اندونزی ۱۱- ۸- دسامبر

IR.IMAN TAUFIK, "The Prospect of Trade for High Technology and High Quality Commodities Among OIC Countries, As an Indonesian Experience".

۱۱- کوشش فراوان برای جلب جهانگردان به اندونزی. صنعت جهانگردی با ۲۸ درصد رشد سالانه، در سال ۱۹۹۰ حدود ۲/۲ میلیون نفر جهانگرد را به اندونزی جلب کرده است. شورای هماهنگی سرمایه‌گذاری (BKPM) اندونزی اعلام کرده که در حال حاضر ۲ میلیارد دلار برای احداث هم‌زمان ۵۰ هتل با ۱۶۲۴۵ اتاق سرمایه‌گذاری می‌شود. بیش از نیمی از این هتل‌ها در مناطق توریستی تازه قرار دارد. (جدول ۹)

۱۲- جلب سرمایه‌گذاریهای خارجی و داخلی برای اکتشاف و بهره‌برداری از منابع نفتی. شرکت‌های نفتی در سال ۱۹۹۱ معادل ۲/۲۷ میلیارد دلار برای اکتشافات نفتی در اندونزی اختصاص دادند. در نتیجه، ظرفیت تولید نفت اندونزی به ۱/۴۵ میلیون بشکه در روز رسیده که برای اولین بار پس از سالها در حدود سهمیه اندونزی از نفت اوپک است. از سال ۱۹۹۰ تاکنون دولت اندونزی بیش از ۵۰ قرارداد برای کشف نفت با کمپانی‌های داخلی و خارجی امضاء کرده است. ضمناً برای احداث ششمین دستگاه مایع‌سازی گاز ۷۵۰ میلیون دلار سرمایه‌گذاری شده. ظرفیت این کارخانه سالانه ۲/۳ میلیون تن است و محصول آن به ژاپن صادر می‌شود.

۱۳- جوش خوردن اندونزی با اقتصاد ژاپن، کره، تایوان، چین، سنگاپور. بسیاری از شرکت‌های ژاپنی - کره‌ای و هنگ‌کنگی محل تولید قطعات و کالاهای ساخته شده خود را به اندونزی منتقل کرده‌اند. در آینده نزدیک بیشتر کامپیوترهای صادراتی آسیای دور ساخت اندونزی خواهد بود. اندونزی پس از ممنوع شدن دامداری در سنگاپور، همه دام مورد نیاز آن کشور را تولید می‌کند.

۱۴- تولید قطعات و لوازم برای شرکت‌های بزرگ غربی. اندونزی قطعات هواپیما برای بوئینگ و جنرال دینامیک می‌سازد (در مقابل خرید اف ۱۶)؛ همچنین قطعاتی برای شرکت‌های آلمانی ساخته می‌شود. این روابط نزدیک انتقال کامل تکنولوژی غربی را به اندونزی ممکن ساخته است.

۱۵- کم بودن مخارج مصرفی دولت. مصرف بخش خصوصی یعنی مردم ۵۳ درصد و سرمایه‌گذارها حدود ۳۵ درصد تولید ناخالص ملی را جذب می‌کند. سهم دولت در مصرف و جذب تولید ناخالص داخلی حدود ۹ درصد است و بقیه (حدود ۳ درصد) خالص یا مازاد صادرات بر واردات است. به عبارت دیگر، وجود تقاضای مؤثر قوی در اقتصاد یعنی متکی بودن توسعه صنعتی به تقاضای عام مردم (نه به بودجه دولت) سلامت اقتصادی آینده اندونزی را تضمین کرده است و از طرف دیگر بالا بودن نسبت سرمایه‌گذاری به تولید ناخالص داخلی تضمین‌کننده وجود سطح اشتغال بالای دائمی (تضمین وجود قدرت خرید برای عامه) و ادامه رشد اقتصادی توأم با ارتقا سطح فنی و تکنولوژیکی تولید است. (جدول ۳-۳)

توسعه اندونزی در ۲۵ سال گذشته بر پایه سه اندیشه استوار بوده است:

- ۱- ثبات سیاسی
- ۲- رشد اقتصادی

۳- توزیع مناسب و عادلانه ثروت.

بر پایه این سه اندیشه، پنج بخش برای توسعه شناسایی شده است:

۱- آیدنولوژی ملی

۲- اقتصاد

۳- زمینه‌های اجتماعی - فرهنگی

۴- دفاع ملی

۵- علوم و تکنولوژی.

این پنج اصل توسعه (Pancasila) مورد قبول

همه احزاب و گروههای سیاسی است و اندونزی در کلیه بخش‌های توسعه موفق بوده است. بعنوان مثال، تقریباً هیچ بخش اقتصادی نیست که علوم جدید و تکنولوژی به آن راه نیافته باشد (از جمله کشاورزی). به گفته پروفیسور حبیبی وزیر علوم و تکنولوژی، در حال حاضر غیر از دهها هزار مهندس و دکتر از دانشگاههای داخلی، سالانه ۳۰۰۰ نفر با درجه دکترا و فوق لیسانس مهندسی از خارج برمی‌گردند و در کشور مشغول کار می‌شوند.

جدول شماره (۵) تولیدات کالاهای صنعتی منتخب (۱۰۰۰ تن یا واحد ذکر شده، سال مالی)

۱۹۸۷-۸۸ ۱۹۸۶-۸۷ ۱۹۸۵-۸۶ ۱۹۸۴-۸۵ ۱۹۸۳-۸۴ ۱۹۸۲-۸۳

۲۹۲۶	۲۷۶۲	۲۴۹۹	۲۴۰۲	۲۳۴۷	۱۷۰۹	منسوجات (میلیون متر)
۲۲۷۶	۲۱۴۸	۱۸۷۷	۱۷۸۲	۱۶۶۲	۱۳۷۰	نخ تابیده (۱۰۰۰ عدل)
۲۱۵۲	۳۹۵۷	۳۶۹۰	۳۰۴۴	۲۲۵۵	۱۹۴۴	کود (مساحت)
۱۲۴۱۹	۱۱۰۲۹	۹۹۰۱	۸۸۹۴	۸۱۴۷	۷۶۵۰	سیمان
۹۰۶	۷۱۴	۵۵۲	۴۵۳	۳۶۹	۲۹۷	کاغذ و تولیدات کاغذی
۱۲۵۵	۳۱۸	۷۶۲	۳۷۰	۶۲۰	۸۰۰	سک
۵۱۳۶	۴۹۳۵	۴۰۸۶	۳۹۴۴	۳۶۷۳	۳۸۸۶	لاستیک ماشین (۱۰۰۰ عدد)
۴۴۶	۲۵۷	۳۹۶	۲۶۷	۳۸۲	۴۴۲	روغن نارگیل
۶۶۲	۵۸۸	۴۹۰	۶۰۵	۳۴۲	۳۲۶	روغن نباتی
۲۲	۲۱	۲۴	۲۷	۲۸	۲۷	سیکار (میلیارد عدد)
۱۱۲	۹۶	۸۴	۸۰	۶۸	۶۱	سیکار برگ (میلیارد عدد)
۱۱	۱۲	۷	۱۹	۲۴	۲۱	هلیکوپتر (فروند)
۳	۵	۸	۸	۶	۲۱	هواپیما (فروند)
۱۰۸۰	۱۶۹۵	۱۸۸۳	۱۵۷۷	۱۵۰۳	۱۵۹۰	رادیو (۱۰۰۰ واحد)
۶۴۰	۷۰۰	۷۵۰	۷۷۳	۶۲۳	۶۵۴	تلویزیون (۱۰۰۰ واحد)
۱۵۹	۱۴۸	۱۴۹	۱۱۹	۱۳۹	۱۵۲	یخچال (۱۰۰۰ واحد)
۱۶۰	۱۶۲	۱۴۰	۱۵۵	۱۵۶	۱۸۸	مونتاژ اتومبیل (۱۰۰۰ واحد)
۲۵۰	۳۱۱	۲۲۷	۲۷۲	۳۷۹	۳۷۷	موتورسیکلت (۱۰۰۰ واحد)
۸۹۵	۷۱۶	۶۷۱	۶۴۹	۷۲۴	۷۴۴	آهن عاچ دار
۱۸۶	۱۹۶	۲۲۴	۲۵۳	۳۲۲	۳۱۷	ورق آهن کالوآئیده

منبع: وزارت امور مالی و Nota keuangan; بانک اندونزی، گزارش سال مالی

جدول شماره (۶) صادرات (ژانویه - ژوئن، ارزش فوب، میلیارد دلار)

% تغییر	۱۹۹۱	۱۹۹۰	
۳۰/۱	۵/۸۰	۴/۴۶	- نفت و گاز
۲۴/۷	۳/۱۰	۲/۴۸	نفت خام
۸/۸	۰/۵۵	۰/۵۱	تولیدات نفتی
۴۶/۷	۲/۱۵	۱/۴۷	کاز طبیعی
۲۳/۸	۸/۳۱	۶/۷۱	- صادرات غیرنفت و گاز
۱۵/۶	۱/۱۱	۰/۹۶	کشاورزی
۲۵/۸	۶/۸۸	۵/۴۷	صایع و کارخانجات
۱۳/۳	۰/۳۰	۰/۲۷	معادن
۲۶/۳	۱۴/۱۱	۱۱/۱۷	جمع کل

بر مبنای ملاحظات فوق، بطور خلاصه می توان اظهار نظر کرد که موفقیت های اقتصادی - اجتماعی - سیاسی اندونزی ناشی از عوامل زیر بوده است:

۱- وجود رهبری سیاسی قوی، آینده نگر و منطقی که ثبات سیاسی و استمرار سیاستها، برنامه ها، خطوط مشی و مسئولیت ها را ممکن ساخته است.

۲- وجود شعور اجتماعی - سیاسی و حس مسئولیت در متصدیان امور کلیدی جامعه و پذیرش يك ایدئولوژی مشترك پنج اصلی (Pancasila).

۳- واقع بینی مقامات دولتی و وجود روحیه و درك لازم برای کار هماهنگ و دستجمعی در راه يك هدف مشترك، که این خود فرج برداشتن دانش علمی و تخصصی است که سبب ایجاد پایه مشترك برای تصمیم گیریهاست.

۴- عمومی شدن اعتقاد به لزوم کمک گرفتن از علم و تکنولوژی و کوشش دائمی و صرف پول برای دستیابی به دانش و تکنولوژی پیشرفته و بکارگیری آن در کلیه رشته ها.^۱

۵- پذیرش و بیان شجاعانه این نکته که انجام هزینه های نظامی و تنظیم بودجه نظامی کلان، غیر مولدترین و مصرفی ترین نوع خرج کردن پول است و باید پیوسته با کنترل این نوع مخارج از اثرات منفی آن بر سایر بخش های اقتصاد کاست و سبب کاهش سرمایه گذاری در بخش های مولد اقتصاد نشد.^۲

ع- سوق دادن بودجه های عمرانی به سوی بخش هایی که سریعترین و بیشترین بازده (طرز کار ژاپنی هادر دوران بعد از جنگ) یا جنبه کلیدی برای سایر بخش ها دارد. بعنوان مثال، صرف پول برای مبارزه با بیسوادی در ابتدای برنامه توسعه، کار بیبهره ای تشخیص داده شده است. این کار بعدا هم می تواند انجام شود. در مورد ژاپن، ساختن کشتی و راه و فراهم کردن ارتباطات تمام بودجه سه سال اول برنامه را بخود اختصاص داد و در دو سال آخر در سایر بخش ها سرمایه گذاری شد. در اندونزی سرمایه گذاری در علوم و تکنولوژی (منابع انسانی) از اولویت برخوردار بوده است.

● زیر نویس:

۱. اندونزی از صرف هزاران هزار دلار پول برای فردی خاص که درجانی خاص در دنیا، فن یا علم خاصی را یاد بگیرد تا مشکل خاصی را در يك گوشه از جریان تولید حل کند، پروا ندارد. به عبارت دیگر، اندونزی حتی از راه جاسوسی علمی و تکنولوژیکی، در جستجوی حلقه های مفقوده انقلاب علمی - صنعتی خود است. (این نتیجه گیری البته درك نویسنده از توضیحات وزیر علوم و تکنولوژی آن کشور درباره طرز کار و سیاست دولت اندونزی در گفتگو با نویسنده است)

۲. وزیر تحقیقات و تکنولوژی اندونزی در سخنرانی خود جمله «too high nonproductive spending» را درباره بودجه نظامی به کار برد.

	۱۹۹۰-۹۱*	۱۹۸۹-۹۰*	۱۹۸۸-۸۹	
صادرات	۲۷۳۶۶	۲۳۸۳۰	۱۹۸۲۴	
غیرنفت و گاز	۱۵۹۴۲	۱۴۴۹۳	۱۲۱۸۴	
نفت و گاز	۱۱۴۲۴	۹۳۳۷	۷۶۴۰	
واردات	-۲۱۴۸۲	-۱۷۳۷۴	-۱۴۳۱۱	
غیرنفت و گاز	-۱۸۶۸۷	-۱۴۸۴۵	-۱۲۲۳۹	
نفت و گاز	-۲۷۹۵	-۱۵۲۹	-۲۰۷۲	
تراز تجاری	۵۸۸۴	۶۴۵۶	۵۵۱۳	
غیرنفت و گاز	-۲۷۴۵	-۳۵۲	-۵۵	
نفت و گاز	۸۶۲۹	۶۸۰۸	۵۵۶۸	
تراز نامرئی (خالص) **	-۸۵۱۹	-۸۰۵۵	-۷۳۷۲	
غیرنفت و گاز	-۵۳۸۰	-۵۱۵۸	-۴۸۶۴	
نفت و گاز	-۳۱۳۹	-۲۸۹۷	-۲۵۰۸	
حساب جاری	-۲۶۳۵	-۱۵۹۹	-۱۸۵۹	
غیرنفت و گاز	-۸۱۲۵	-۵۵۱۰	-۴۹۱۹	
نفت و گاز	۵۴۹۰	۳۹۱۱	۳۰۶۰	
انتقالات سرمایه دولتی (خالص)	۹۲۵	۱۸۳۰	۲۸۲۵	
ورود سرمایه	۵۲۴۳	۵۵۱۶	۶۵۸۸	
بازپرداخت بدهیها	-۳۲۹۹	-۳۶۸۶	-۲۷۴۳	
جریان سرمایه خصوصی (خالص)	۲۸۷۶	۵۷۵	-۲۱۱	
سرمایه گذاری مستقیم غیره	۹۲۹	۷۲۲	۵۸۵	
	۱۹۳۷	-۱۳۷	-۷۹۶	
حساب سرمایه	۳۸۲۱	۲۴۰۵	۲۶۱۴	
جمع (حساب جاری و سرمایه)	۱۱۸۶	۸۰۶	۷۵۵	
اشتباهات و حذفیات	۶۶۸	۵۵۸	-۱۳۳۲	
تغییرات در ذخایر ***	-۱۸۵۴	-۲۴۸	۶۷۷	
* موقتی				
** شامل انتقالات ناخواسته				
*** اقلام مقابل بدون در نظر گرفتن علامت افزایش در ذخایر را نشان میدهند.				

منبع: EIU. Country Report No 4/1991

	۱۹۸۷		۱۹۸۲	
	حداکثر	حداقل	حداکثر	حداقل
کشاورزی	۵۱۳۰۵۴	۴۶۳۶۲	۲۴۹۴۵۶	۲۵۱۹۱
معدن	۱۰۸۴۶۵۳	۱۴۵۹۷۳	۵۵۳۷۲۲	۶۸۱۸۸
صنایع و کارخانجات	۱۳۵۹۱۸۲	۹۸۴۲۷	۶۶۶۷۰۴	۵۵۰۴۵
ساختمان	۱۱۳۴۸۵۹	۹۶۳۵۶	۵۰۵۴۲۳	۳۴۱۲۵
برق	۵۵۱۸۰۹	۸۰۶۰۸	۳۴۵۳۲۰	۳۲۶۰۹
سازگاری و بانکداری	۱۱۹۳۸۳۸	۱۵۹۱۲۲	۵۲۶۶۳۶	۶۲۴۷۴
ارتباطات	۹۳۳۰۶۲	۱۱۵۵۰۹	۵۲۲۴۹۲	۵۸۱۹۴
خدمات	۵۷۶۴۳۶	۷۱۵۹۷	۳۷۷۹۵۵	۵۰۰۴۲
کارمندان دولت و غیره	۳۶۸۸۸۰	۵۵۵۰۰	۳۰۷۲۰۰	۳۲۴۰۰

منبع: وزارت امور مالی، Nota keuangan

	۱۹۸۷	۱۹۸۶	۱۹۸۵	۱۹۸۴	۱۹۸۳	۱۹۸۲
جهانگردان وارد شده (هزار نفر)	۱۰۶۰/۳	۸۲۵/۰	۷۴۹/۴	۷۰۰/۹	۶۳۸/۹	۵۹۲/۱
مصارف جهانگردی (میلیون دلار)	۹۵۴/۶	۵۹۰/۵	۵۲۵/۳	۵۱۹/۷	۴۳۹/۵	۳۵۸/۸

منبع: وزارت امور مالی، Nota keuangan، اداره مرکزی آمار، Indikator Ekonomi